
ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ И КОНСОЛИДАЦИЯ НА БАНКИТЕ В БЪЛГАРИЯ – СИСТЕМЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА

Орлин Чавдаров Япраков¹

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов,

E-mail: 1yaprakov.o@gmail.com; orlinyaprakov@gmail.com

Резюме: В съвременната пазарна структура реализирането на успешна и ефективна банкова система се счита за приоритетен въпрос. От особена важност е поддържането на стабилност в банковия бизнес, в случай че страната принадлежи към икономически обединения на държавите, тъй като дестабилизация в националния сектор може да ерозира върху европейския. Периодът след присъединяването въздейства динамично на българския банков сектор, което води до значителен интензитет в реструктуриранията и консолидации на банките в страната през периода 2006–2020 г. Въз основа на това банковите системи в страната намаляват своята численост от двадесет и девет банки през 2007 г. до двадесет и четири през 2020 г. Предприетите решения благоприятстват тенденцията в банковата система, която през последните години е в устойчиво и конкурентоспособно състояние.

Ключови думи: реструктуриране, консолидация, банкова система, банки.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Япраков, О.** (2021). Реструктуриране и консолидация на банките в България – системен анализ и оценка. Народностопански архив, (2), с. 73-82.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

JEL: G21, E59

* * *

Банковият сектор е гравитен икономически център, с основен предмет на дейност насърчаване на икономиката чрез натрупване на капитали и преразпределянето им в икономическата система за извършването на алтернативни дейности. По своята същност банките са едни от най-уязвимите на икономически предизвикателства структурни

единици. С цел поддържане на стабилност и ефективност в банковата сфера често се налага предприемането на оперативни и структурни реформи. Подобен тип действия могат да бъдат осъществени посредством прилагането на редица мерки, сред които са реструктурирането и консолидацията. Те са с балансиращи действия, чиято основна цел е адаптиране към глобалните банкови изисквания и подобряване на чувствителността на националния банков сектор. Във връзка с това **обект** на изследване в настоящата статия е банковата система в България. **Предмет** са причините и последиците от реструктурирането и консолидацията на банките в България след присъединяването на страната в Европейския съюз. **Целта** на настоящото изследване е да се проучат и анализират процесите по реструктуриране и консолидация на банките в България след присъединяването на страната към Европейската общност и да се оценят ефектите им върху българската банкова среда.

1. Характеристики и особености на реструктурирането и консолидацията в банковата сфера

Като съществена икономическа единица банките често са подложени на обстоятелства, налагащи търсенето на решения за оптимизиране на евентуалните загуби, разширяване на своя търговски потенциал и подобряване на конкурентоспособността. Независимо от цялостната икономическа ситуация – възход или упадък предпочитан инструмент бизнесът да реагира на определени форсмажорни обстоятелства остават реструктурирането и консолидацията под формата на сливания и придобивания. Много често тези понятия се използват под еднозначна форма, но разликата между тях е съществена. **Реструктурирането** представлява процес на изменение в ключови структурни показатели на банката с цел ефективност и преодоляване на финансови затруднения. **Консолидацията** в банковия процес е форма на комбиниране на балансовите, финансовите и управленските позиции на две и повече институции с цел подобряване техните характеристики и показатели. За форми на консолидацията се считат сливанията и придобиванията. **Сливане** (обединение) съществува (Дивайн, Марион, 2003), когато две или повече банки вземат еднакви дялове от бизнеса на партньора, докато **придобиването** (поглъщането) е праволинеен процес на покупка на определена банка. Тези действия водят до формирането на редица предимства (Deely, 2018), но и недостатъци пред банковата институция, основните от които са систематизирани във Фигура 1.

Сред най-същественото **предимство** пред банковата консолидация и реструктуриране е възможността, която се предоставя за увеличаване на клиентския мащаб и подобряване на продуктово предлагане, което да подпомага цялостното увеличаване растежа на банката и нейната ефективност. Процесите предоставят възможност за компенсиране на пропуските в човешките ресурси, моделите за управление и цялостно стабилизиране на банковия екип, които да стимулират увеличаването на банковата рентабилност и печалба.

Фигура 1. Предимства и недостатъци пред банковото реструктуриране и консолидация

Сред основните **недостатъци**, които могат да се обособят, са: увеличаването на риска от неправилно или неуспешно изпълнение на реструктурирането или консолидацията, което да доведе до влошаване на икономическите резултати. След предприемането на процеса е от съществена важност проследяването на потребителските нагласи, тъй като процесите могат да повлияят негативно върху възприемането на новоструктурираната банкова единица от страна на клиентите. Сложните процедури по реструктуриране и консолидация могат да увеличат потенциала за икономически шокове и нарушване на банковата рентабилност (Zarkova, 2020).

Гореизложените характеристики и особености на процесите потвърждават необходимостта от анализирането на процесите и

ефектите от реструктурирането и консолидацията на банките в структурите на банковите системи.

2. Реструктуриране и консолидация на банките в България

Позиционирането и разпределението на банките в България е процес на установяване и поддържане на отчетлив имидж на банковия и финансов пазар, така че текущите и потенциалните клиенти да могат да разграничат тези банките въз основа на техния размер и финансово реноме. Най-често позиционирането в класацията на банките (Zahariev, et al., 2020) се извършва посредством развитието на тяхната дейност и размера на активите им.

След присъединяването на България към Европейския съюз се наблюдава сравнително висока степен на интензитет в реструктурираната и консолидациите на банките в страната. Още през 2006 г. най-голямата банка в България – (Уникредит Булбанк, 2006) започва процедура по сливане на своите дъщерни банки в България – Булбанк, Хеброс банк и банка Биохим. На практика сливането на тези банки формира най-голямата банка в България, част от най-голямата банкова мрежа в Централна и Източна Европа – УниКредит Груп, разполагаща с богата клонова мрежа, многобройни клиенти и персонал. Това сливане на банките образува първата по размер на активите банка в България, която запазва своята позиция през периода 2007–2020 г. Следващото мащабно преразпределение на банките в страната е през ноември 2007 г., когато (Пощенска банка, 2007) и ДЗИ Банк се обединяват, формирайки водеща финансова институция под търговското наименование Пощенска банка. През юли 2015 г. (Баларев, 2015) дъщерното дружество на Юробанк в България – „Юробанк България“ АД, позната в широкото пространство като „Пощенска банка“, придобива клона на Алфа Банк в България. След предварително споразумение от 2015 г. т клон на дружеството придобива почти половин млн. евро активи, като по този начин се затвърждават позициите на Пощенска банка на българския пазар. Процедурата по пазарно утвърждаване на Юробанк груп продължава и през ноември 2019 г., когато се реализира придобиването и на „Банка Пиреос България“. До осъществяването (iStock, 2019) на сделката се стига след получена значителна държавна помощ от Гръцкия фонд за финансова стабилност по време на финансовата криза в Гърция с цел нейното рекапитализиране. За да получи този финансов стимул от държавата, гръцката банка "Пиреос" се задължава да си осигури нужната

ликвидност в Гърция чрез поемането на ангажимента за продажбата на дъщерните си банки в чужбина. През 2013 г. „Първа инвестиционна банка“ АД (Fibank, 2013) придобива 100% от акциите на унгарската „МКБ Юнионбанк“ ЕАД, което повишава банковата ефективност на „Първа инвестиционна банка“ АД и повишаване на нейните активи. Това от своя страна увеличава предлаганите от банката продукти и услуги и продължава да се утвърждава като лидер в банковата практика.

Периодът 2017–2018 г. е показателен на пренареждане на банковия пазар в България. Началото на 2018 г. започва с придобиването на Общинска банка от Новито Опортюнитис Фонд АГмвК. След одобрението на придобиването на над 60% от акциите на банката акционерите на (Общинска банка, 2021) се разпределят, както следва: 95,5% от Новито Опортюнитис Фонд АГмвК; 3,22% от общински фирми и търговски дружества и 1,28% от следните общини: Асеновград, Варна, Велико Търново, Габрово, Девня, Добрич, Петрич, Пещера, Плевен, Пловдив, Поморие, Сливен, Смолян, Стара Загора, Шумен и Ямбол. Същата година се реализира сливането на „Сибанк“ ЕАД и Обединена българска банка, основана през 1992 г. Консолидацията (ОББ, 2018) на двете банки цели окрупняването на банковия бизнес на белгийската банково-застрахователна група – КВС Груп на територията на България. Следствие на този акт на реструктуриране се увеличава клиентското обслужване с над 30% и банката се нарежда на трета позиция по размер на активите си сред банките от първа група. След четиригодишна процедура по подготовка, следствие на финансов дисбаланс след фалита на КТБ, в края на 2018 г. се извършва преобразуването и на една от малките български банки с над 20-годишна история - ТБ „Виктория“ ЕАД. Търговска банка „Виктория“ АД (Михайлова, Гергана, 2018) е създадена с цел развитие на модерното банкиране от Европейската банка за възстановяване и развитие. На по-късен етап след основаването си е придобита от Търговската банка на Гърция и е преименувана на Емпорики банк. След 2013 г. приема името „Креди Агрикол България“, а през 2014 г. след придобиването ѝ от КТБ е позната на българския банков пазар под името „Виктория“. Чрез вливането си в „Инвестбанк“ АД тя е придобита на 100% от търговската банка и на практика е съхранено банковото реноме на институцията пред клиентите.

Една от последните реализирани сделки (Стоянов, Николай, 2020) по реструктуриране на българския банков сектор е следствие оттеглянето на „Сосиете Джeneral Експресбанк“ от пазара. Унгарската компания ОTR Банк обединява през 2020 г. функциониращите на територията на страната банки ДСК и Сосиете Джeneral Експресбанк, като запазва наименованието на широкопознатата банка ДСК. Като

възлови банки в България, процедурата по консолидация на двете институции е една от най-продължителните. Това стратегическо действие по обединяване на двете големи банки поставя банка ДСК в лидерската втора позиция по големина на активите на банките в България.

Гореизложените процеси по реструктуриране и консолидация на банките в България водят до формирането на изменения в броя на банките от отделните групи. В числово изражение общият брой на банките, прилежащи към банковата система на България, могат да се наблюдават в Таблица 1.

Таблица 1

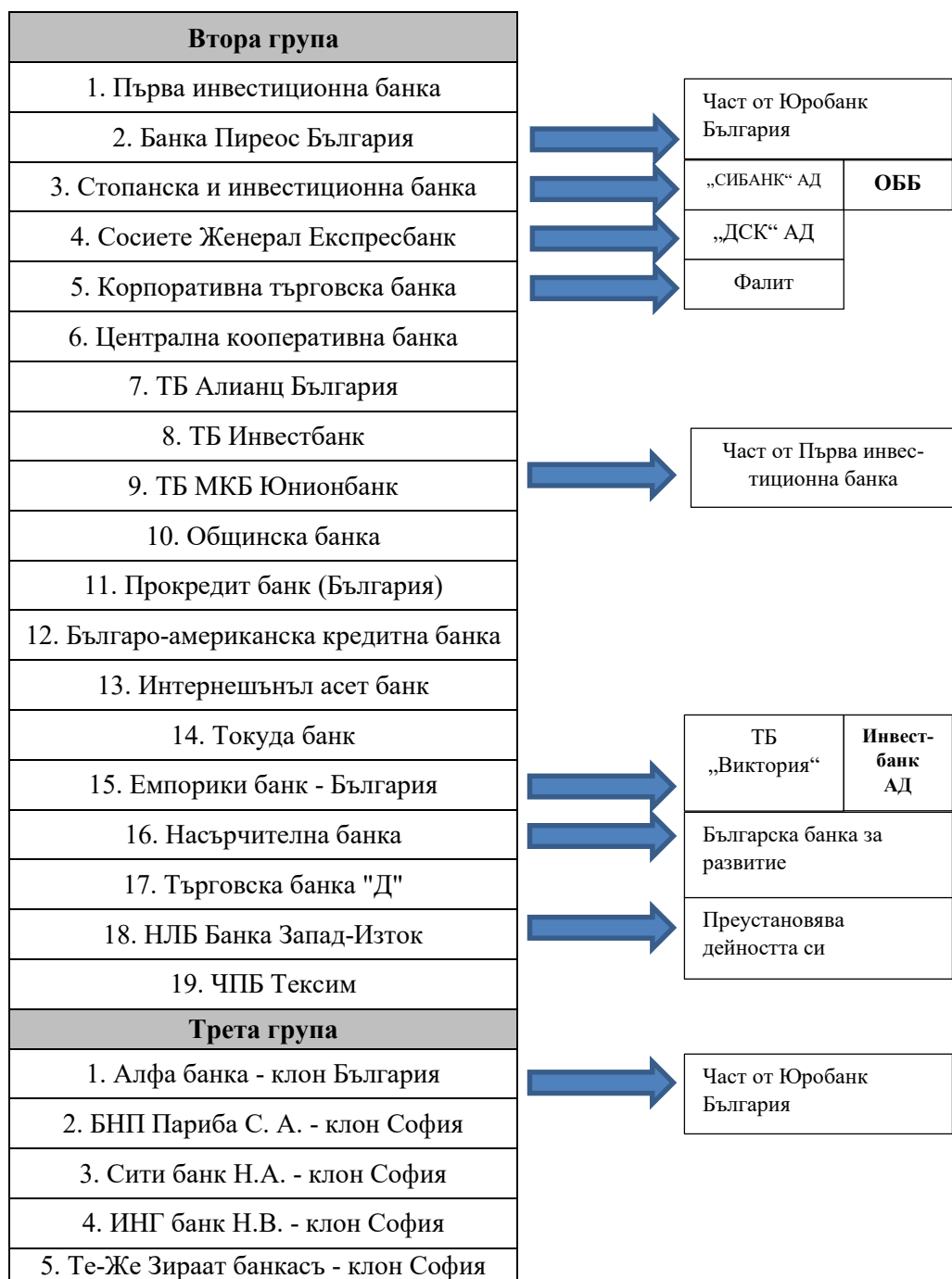
Общ брой банки в банковата система за периода 2007–2020 г.

Брой банки	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
Общо в банковата система	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2
Първа група	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Втора група	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Трета група	9	9	9	9	9	9	9	7	7	7	7	5	4	3
Трета група	5	6	6	6	7	7	6	6	6	5	5	5	5	6

Източник: Авторова адаптация на база регистъра на БНБ

Видна от таблицата е тенденцията на реструктурирането на българския банков пазар следствие на консолидацията на водещи банки в страната и изтеглянето на някои от тях. Въз основа на това общият брой на банките през последните години видимо намалява. От 29 банки през 2007 г. (5 банки в първа група, 19 банки във втора група и 5 банки в трета група) общият им брой достига до 24 банки през 2020 г., разпределени, както следва: 5 банки в първа група, 13 банки във втора група и 6 банки в трета група.

Процесите по преобразуване на банките може да бъде визуализиран чрез Фигура 2.

Източник: БНБ и авторова адаптация
Фигура 2. Преструктуриране и консолидация на банките от втора и трета група

Въз основа на изложените процеси по реструктурирания и консолидация на банките в България се наблюдава запазване на тенденцията в позиционирането на най-големите по активи банки от първа, втора и трета група.

Таблица 2

Банките в българската банкова система през 2020 година

Първа група	Втора група	Трета група
1. УниКредит Булбанк	1. Райфайзенбанк (България)	1. Сити банк Европа – кл. България
2. Банка ДСК	2. Централна кооперативна банка	2. ИНГ банк Н.В. - клон София
3. Обединена българска банка	3. Българска банка за развитие	3. БНП Париба С.А. - клон София
4. Юробанк България	4. Алианц Банк България	4. БНП Париба Пърсънъл Файненс С.А. - клон България
5. Първа инвестиционна банка	5. ПроКредит банк (България)	5. Те-Же Зираат банкасъ – София
	6. Инвестбанк	6. Варенголд Банк АГ, Клон София
	7. Общинска банка	
	8. Българо-американска кредитна банка	
	9. Интернешънъл асет банк	
	10. Търговска банка "Д"	
	11. ТИ БИ АЙ Банк	
	12. Тексим Банк	
	13. Токуда банк	

Източник: Авторова адаптация въз основа на информация от БНБ

Видно от информацията в таблицата е позиционирането на пет от най-големите банки, които активно участват в процеса на сливания и придобивания, като банки „обединителки“. Следствие на тези действия Първа инвестиционна банка от банка с по-малък обем активи през 2007 г. и част от втора група се реструктурира в първа група (банките с най-големи активи). Останалите четири банки (УниКредит Булбанк, Банка ДСК, Обединена българска банка и Юробанк България) затвърждават своята челна позиция в българската банкова система. Броят на банките от втора група значителното намалява, достигайки до тринадесет, докато

банките от трета група се увеличават до шест. Това се дължи на навлизането на германската банка Варенголд Банк АГ, работеща с цел подкрепа на частните и корпоративните клиенти в търговските отношения между България и страните от Западна Европа.

Заклучение

Банковият сектор е основен посредник между спестителите, които се интересуват от съхранение на парите си срещу получаването на лихвен доход, и кредитополучателите, които получават кредити при определени условия за финансиране на своите дейности. С цел запазване стабилността на банковия сектор през последните години се наложи предприемането на реструктуриране и консолидация в българския банков сектор. Предвид специфичното развитие в социален и икономически аспект на макроикономическата среда в България през 2020 г. банковата система на страната запазва своята стабилност. Консолидацията на част от банките след 2007 г. подпомага развитието на пазарната мощ и увеличава шанса за оцеляване на банките на пазара. Спазването на капиталовите изисквания и съобразяването с регулаторните норми на страната действат позитивно върху ликвидността и капиталовото състояние на банките в страната. Това допринася за благоприятната тенденция в банковата система, която е в устойчиво и конкурентоспособно състояние през последните години.

Използвани източници

- Deely, M. (2018, 06 03). *The Benefits (And Dangers) Of Bank Mergers And Acquisitions*. Retrieved from <https://www.bigskyassociates.com/blog/the-benefits-and-dangers-of-bank-mergers-and-acquisitions>
- Fibank. (15 08 2013 г.). “Първа инвестиционна банка” АД (Fibank) подписа споразумение с унгарската МКБ Банк за придобиване на 100% от акциите на “МКБ Юнионбанк” ЕАД. Извлечено от Fibank: <https://www.fibank.bg/bg/za-nas/novini/novini/pyrva-investicionna-banka-ad-fibank-podpisa-sporazumenie-s-ungarskata-mkb-bank-za-pridobivane-na-100-ot-akciite-na-mkb-unionbank-ead>
- iStock. (14 Юни 2019 г.). *Пощенска банка купи “Пиреос банк - България”*. Извлечено от [infostock.bg: https://www.infostock.bg/infostock/control/bg/news/94008-poshenska-banka-kupi-%E2%80%9Cpireos-bank--balgariya%E2%80%9D](https://www.infostock.bg/infostock/control/bg/news/94008-poshenska-banka-kupi-%E2%80%9Cpireos-bank--balgariya%E2%80%9D)
- Zahariev, A., Prodanov, S., Radulova, A., Zaharieva, G., Pavlova, M., Angelov, P., . . . Marinova, K. (2020). THE BANK INSOLVENCY: FROM LEHMAN BROTHERS TO COVID-19 (INTERNATIONAL REMARKS AND

- NATIONAL PECULIARITIES). *58th International Scientific Conference on Economic and Social Development*. Budapest.
- Zarkova, S. (2020). THE PROFITABILITY OF THE BULGARIAN BANKING SYSTEM IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL TRANSFORMATION. *Economic Security in the Context of Sustainable Development*, (pp. 32-36). Chişinău, Moldova. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/349057497_THE_PROFITABILITY_OF_THE_BULGARIAN_BANKING_SYSTEM_IN_THE_CONTEXT_OF_THE_DIGITAL_TRANSFORMATION
- Баларев, Д. (8 Ноември 2015 г.). *Пощенска окончателно придоби клон на Алфа банк*. Извлечено от <https://www.bloombergtv.bg/a/2-novini/462-poshtenska-okonchatelno-privodi-klon-na-alfa-bank>
- Дивайн, Марион. (2003). *Успешните сливания /Правилното тълкуване на човешкия фактор/*. The Economist.
- Михайлова, Гергана. (30 10 2018 г.). *Вливането на ТБ "Виктория" в Инвестбанк ще приключи до 15 ноември*. Извлечено от https://www.capital.bg/biznes/finansi/2018/10/30/3336394_vlivaneto_na_tb_viktoriaa_v_investbank_shte_prikljuchi/
- ОББ. (06 02 2018 г.). *ОББ и СИБАНК се обединиха*. Извлечено от www.ubb.bg: <https://www.ubb.bg/news/view/obb-i-sibank-se-obediniha>
- Общинска банка. (21 04 2021 г.). *Начало/За банката/Акционери*. Извлечено от https://www.municipalbank.bg/?page=bank_2
- Пощенска банка. (06 11 2007 г.). *Пощенска банка и ДЗИ Банк се обединиха под марката Пощенска банка*. Извлечено от <https://mediacenter.postbank.bg/%D0%BF%D0%BE%D1%89%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B0-%D0%B8-%D0%B4%D0%B7%D0%B8-%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA-%D1%81%D0%B5-%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%85%D0%B0/>
- Стоянов, Николай. (04 05 2020 г.). *Експресбанк официално се вля в Банка ДСК*. Извлечено от Капитал: https://www.capital.bg/biznes/finansi/2020/05/04/4062393_ekspresbank_oficialno_se_vlia_v_bank_a_dsk/
- Уникредит Булбанк. (27 02 2006 г.). *Сливане на Булбанк, HVB Bank Biochim и Хеброс Банк*. Извлечено от <https://www.unicreditbulbank.bg/bg/zanas/media/novini/slivane-na-bulbank-hvb-bank-biochim-i-khebros-bank/>

Орлин Ч. Япраков е докторант, задочна форма на обучение в катедра „Финанси и кредит“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, България. Научни интереси и област на докторската дисертация: банков мениджмънт, банков анализ, оценка на банковия бизнес.

ORCID ID: 0000-0002-1242-0796

ISSN 0323-9004

НародноСТОПАНСКИ архив

Свищов, година LXXIV, книга 2 - 2021

Инвестиционната среда и проблемите на придобиването на собственост върху недвижими имоти в Грузия от инвеститори

Климатичните инвестиции в България – потенциал и емпирични свидетелства

Влияние на товарния железопътен транспорт върху развитието на регионите в България

Нефинансови фактори при управление на взаимоотношенията директор – учители

Преструктуриране и консолидация на банките в България – системен анализ и оценка

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илиичовски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Тодор Кръстевич

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверьяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Ирландия)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дуика – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климуц – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар – Деяна Веселинова
Стилов редактор – Анка Танева
Превод на английски език – ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Петър Тодоров

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Деяна Веселинова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg

Отпечатването на списанието за 2021 г. се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд „Научни изследвания” – Договор ДНП № КП-06-ПП2-0045 по конкурс „Българска научна периодика – 2021 г.”

© Академично издателство „Ценов” – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXIV, КНИГА 2 – 2021

СЪДЪРЖАНИЕ

Лиа Кекелидзе

Инвестиционната среда и проблемите на придобиването на собственост
върху недвижими имоти в Грузия от инвеститори /3

Николета Карамилева

Климатичните инвестиции в България – потенциал и емпирични
свидетелства /21

Петя Коралова-Ножарова

Влияние на товарния железопътен транспорт върху развитието
на регионите в България /41

Александър Филипов

Нефинансови фактори при управление на взаимоотношенията
директор – учители /59

Орлин Япраков

Преструктуриране и консолидация на банките в България – системен
анализ и оценка /73